

1. Obiekt

288/1
CERKIEW PRAWOSŁAWNA P.W. WNIEBOWSTĄPIENIA N.M.P.

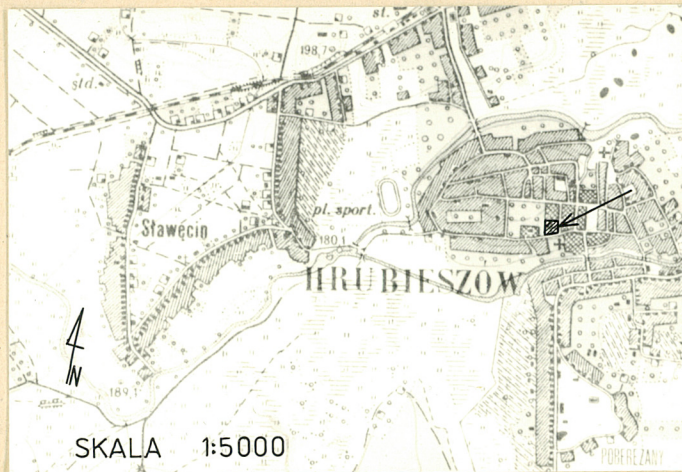
2. Czas powstania

1873

3. Miejscowość

HRUBIESZÓW

11. Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty

4. Adres

ul. 3-go Maja
/d. ul. F. Dzierżyńskiego/
nr hipoteczny 22-500 Hrubieszów

5. Przynależność administracyjna

województwo zamojskie

gmina miasto Hrubieszów

pow. HRUBIESZÓW

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Hrubiessow /1377/-1566

Hrubeschow - 1420

Rubyeschow - 1445

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo lubelskie

powiat Hrubieszów

8. Właściciel i jego adres

Parafia Prawosławna w Hrubieszowie
ul. B. Prusa 3/12

9. Użytkownik i jego adres

J.W.

10. Rejestr zabytków

Nr A/176 data 16.07.77

Autor nie znany. Hrubieszów, miasto królewskie wzmiankowane w dokumentach w r. 1255, prawa miejskie otrzymało w r. 1400 z rąk Władysława Jagiełły. Niszczoną i paloną przez Tatarów, Kozaków Chmielnickiego, Szwedów, wojska Rakoczego było odbudowywane wielokrotnie. Pierwotna erekcja świątyni obrządku wschodniego nie jest znana. Wiadomo, że dopiero 26 czerwca 1630 r. Zygmunt III zatwierdził, na prośbę Metodjusza Terleckiego BPA Chełmskiego, fundację cerkwi greko-kat. p.w. Wniebowzięcia NMP, wymurowanej i uposażonej przez Sofroniego Kuchlę, mieszczanina hrubieszowskiego. Przed 1808 r. w Hrubieszowie były trzy parafie greko-kat. Po kasacie unii na chełmszczyźnie w r. 1873 cerkwie greko-kat. przechodzą pod administrację cerkwi prawosławnej. W tym też roku rząd carski wznosi na miejscu rozebranego w r. 1786 z polecenia władz austriackich/groźba zaważenia/kościół farny, a unicy zostają "wcielone" do parafii prawosławnych. Statystycznie, na 7717 mieszkańców w r. 1871 było 29 prawosławnych oraz 1540 greko-kat. a w r. 1879 na 8208 mieszkańców było 1706 prawosławnych. Do tego czasu z krótkimi przerwami, obiekt funkcjonuje jako cerkiew prawosławna. Cerkiew należy do grupy cerkwi bizantyńsko-rosyjskich budowanych przez władze carskie w miastach Imperium Romanowych jako obiekty rządowe.

Sytuacja - Cerkiew usytuowana jest w centrum miasta vis-a-vis kościoła farnego p.w. św. Mikołaja. Orientowana.
Materiał, konstrukcja, forma - murowana z cegły, tynkowana, kopuły i dachy konstrukcji drewnianej kryte blachą. Strop nad nawą główną przechodząca z kwadratu na poziomie ścian do ośmioboku w latarni, otwarty, zakończony kopułą. W przedsionkach na linii południkowej nawy sklepienia krzyżowe. Okna zakończone półkoliście ujęte w opaski, portale drzwiowe również. Drzwi drewniane, w oknach kraty kute.
Plan - Obiekt założony na planie kwadratu z nawą w centrum. Po bokach, na osi półn-półd. dobudowane dwa przedsionki tworzące w rzucie rodzaj transeptu.
Elewacje - Od wsch. półokrągła absyda, z boków której zakrystia i reznica. Od str. zach. dostawiona wieża dzwonna połączona z kopusem wąskim łącznikiem. Centralną część tworzy bryła sześcienna podzielona w poziomie na dwie części za pomocą prostego gzymsu uskokowego. W dolnej cztery/po dwie od zach. i wsch./małe, podłużne nisze zakończone półokrągło. W części górnej cztery większe płaszczyzny prostokątne/na polichromie/ i po dwie od zach. i wsch. W elewacji półn. i półd. po trzy okna prostokątne obramione półfilarami o formach wciętych z rosyjskiej, drewnianej architektury ludowej, na których tympanon o formie zbliżonej do półokręgu, którego linia brzegowa zbudowana jest z trzech mniejszych półokręgów i dwu ćwierćokręgów. Całość wieńczy gzyms arkadowy. Część ta jest przykryta przypłaszczonym dachem czterospadowym, okolonym po linii okapu łukowymi kokosznikami. Z centrum przykrycia wyrasta ośmioboczna wieża-latarnia otoczona ośmioma łukowymi kokosznikami, z półokrągłym zakończonym oknem na co drugiej ścianie i prostokątną niszą na pozostałych. Prosty gzyms daje początek zwieńczeniu w formie cebulastej kopuły. W czterech narożach dachu znajduje się po jednej wieżyczce formą zbliżoną do centralnej, tylko mniejszej i bez okien. Część centralna swoim charakterem nawiązuje do form cerkwi staroruskich/Suzdał, Jarosław/. Do jej boków od półn. i półd. dobudowane są prostokątne przedsionki z ryzalitem na osi, kończące się na wys. pierwszego gzymsu części centralnej. Po bokach posiadają podłużne nisze zakończone półokrągło. Po obu stronach wejścia po jednym oknie zakończonym jak nisze boczne. Wejście z półokrągłym zakończeniem obramione podwójnymi półkolumnami na postumentach. Drzwi prostokątne, nad którymi półokrągłe okno.

C.d. w załączniku nr 1.

<p>14. Kubatura</p> <p>1120 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>126,2 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>Cerkiew prawosławna</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>Cerkiew prawosławna</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Nie są znane dane dotyczące prac remontowo-budowlanych przed r.1981. W roku 1981-82 wykonano remont zabezpieczający. Wymieniono blachę na kopułach, zmieniono tynki zewnętrzne i pomalowano je na kolor cytrynowy. Prace te wykonywała grupa remontowa z Hajnówki pod kierownictwem Jana Korzeniewskiego. Prace te dotyczyły tylko strony zewnętrznej cerkwi, wewnątrz wymaga ciągle remontu zabezpieczającego. Przed remontem wykonano pomiar fotogrametryczny cerkwi /1978r/ oraz wykonano "Orzeczenie techniczne dotyczące stanu zachowania zabytkowego obiektu sakralnego - cerkwi w Hrubieszowie" autorstwa dra inż. Michała Czajnika z Warszawy /sierpień 1976r/ - mps w posiadaniu ks. proboszcza.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Fundamenty - stan dobry</p> <p>Ściany zewnętrzne - od str. wewnętrznej zniszczony tynk i polichromia, szczególnie mocno w płn. ramieniu transeptu, od zewn. w niszach zamalowane białą farbą emulsyjną freski.</p> <p>We wnętrzu wilgoć, ślady grzyba</p> <p>Sklepienia - stan dobry</p> <p>Strop Chóru - drewniany, zniszczony/spróchniały/-do wymiany</p> <p>Konstrukcje dachowe - stan dobry</p> <p>Pokrycie kopuł - stan dobry</p> <p>Wyposażenie - stan dobry, narażone na działanie wilgoci, spróchniałe schody na chór.</p> <p>Instalacje - stan dobry, w czasie kładzenia instal. elektrycznej zniszczono, prowadząc bruzdy, fragmenty wewnętrznej polichromii.</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Należy doprowadzić do zlikwidowania wilgoci, osuszyć obiekt, zniszczyć grzyb.</p> <p>Uzupełnić ubytki tynku wewnątrz obiektu oraz przeprowadzić restaurację polichromii.</p> <p>Wykonać nowy balkon chóru oraz nowe schody nań prowadzące - wszystko z drzewa.</p> <p>Doprowadzić do restauracji polichromii w zewnętrznych niszach.</p> <p>Założyć poprzeczne pióra drewniane w otworach wieży dzwonnej - istnieje niebezpieczeństwo włamania.</p> <p>Zakrystią /płn./ oraz ryznicę /płd/ doprowadzić do stanu używalności</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Nie prowadzono kwerendy archiwalnej

22. Bibliografia

Górak J. "Zabytki woj. zamojskiego", Zamość 1981r, mps
w BBiDZ w Zamościu
Grotthus G. "Hrubieszów - zarys historii miasta",
Hrubieszów 1936r.
Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, T.VIII, woj. lubelskie,
z.6 powiat hrubieszowski, Warszawa 1964, s.27
"Zabytki Architektury, Budownictwa w Polsce", seria A,
T.VII, z.8, woj. lubelskie, Warszawa 1973.

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Fot. - TRH w Hrubieszowie.
Fot. - IS PAN

24. Uwagi różne

25. Opracował: Leszek Bylina wrzesień 1990r.

tekst Leszek Bylina wrzesień 1990r.

plany, rysunki Leszek Bylina wrzesień 1990r.

zdjęcia fotogr. Leszek Bylina wrzesień 1990r.

Miejsce przechowywania negatywów OBiDZ Zamość

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów
prawa autorskiego.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach itp. (daty,
nazwiska wypełniających).

27. Załączniki.

1.C.d.opisu z rubryki nr 13.

2.Rzut przyziemia, skala 1:200, ~~Fotografie.~~ sytuacja.

3. Fotografie.

~~27. Załączniki~~

1. Miejscowość HRUBIESZÓW	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Cerkiew prawosławna.	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) C.d.opisu z rubryki nr 13.
------------------------------	--	--

Do drzwi prowadzą czterostopniowe, półokrągłe schody ceglane. Nad gzymsem wieńczącym po sześć łukowych kokoszników. W części centralnej, nad przedsionkiem, mały tambur, na którym okrągła wieżyczka zakończona cebulastą kopułą. Po bokach niewiele mniejsze, podobne wieżyczki, otoczone w części dolnej okrągłymi/kołowymi/kokosznikami. Od wsch. przylega do korpusu głównego półokrągła absyda z czterema prostokątnymi oknami i trzema takimiż niszami w części górnej, zwieńczona łukowymi kokosznikami. Podobne otaczają dolną część /tambur/wieżyczki z cebulastą kopułą, która góruje nad absydą. Po obu jej stronach zakrystia i ryżnica zakończone półokrągło i przykryte dwuspadowym daszkiem o małym kącie nachylenia i zakończonym półokrągło. W każdej po małym prostokątnym okienku od str. wsch. z tym, że w ryżnicy dodatkowe od pld., a w zakrystii od pln. drzwi wejściowe. Od zach. znajduje się wieża dzwonna założona na planie kwadratu, z kolumnami spuszczone na narożniki na wys. parteru. Z trzech stron półokrągło zakończone otwory drzwiowe, do których prowadzą cztery półokrągłe stopnie. Drzwi prostokątne: nad nimi półokrągłe okno. Część parterowa zwieńczona gzymsem żębatym. Nad nim piętro, w którego trzech ścianach /zach. pln. pld./ znajdują się małe wąskie okienka zakończone półkoliście, i znajdują się pomiędzy dwoma półokrągło zakończonymi niszami, oddzielone półkolumnami. Całość wieńczy następny gzyms, nad którym po trzy z każdej strony łukowe kokoszniki. Następnie wieża za kwadratowej przechodzi w ośmioboczną z czterema otworami dzwonnymi zakończonymi oraz podobnymi w formie czterema niszami występującymi naprzemiennie. Wieża kończy się prostym gzymsem, nad którym znajduje się ośmiopięciowe, prostokreślne zwieńczenie dachowe w formie ostrosłupa, zakończone małą wieżyczką ośmioboczną z cebulastym hełmem. Wieża jest połączona z korpusem nawy za pomocą wąskiego łącznika w którym znajduje się kruchta/pritwor/, posiadającego po obu stronach biforia o kształtach wydłużonych i zakończone półokrągło. Nad nimi gzyms ząbkowany, wyżej po trzy małe kwadratowe okienka, następnie znowu gzyms prosty, a nad nim po dwa łukowe kokoszniki. Łącznik przykryty jest dachem półkolistym.

Wnętrze - Absyda zakończona półokrągło sklepią końcowo. Pomieszczenia z boków absydy, zakrystia od pln. i ryżnica od pld., sklepienie spłaszczone kolebką zakończoną konchowo. Kruchta/pritwor/, w części pomiędzy korpusem a wieżą dzwonna posiada sklepienie krzyżowe, zaś przedsionek znajdujący się w parterowej części wieży, sklepiony jest przypłaszczoną kopułą. Podłoga drewniana z desek o grub. ok. 8 cm położonych na legarach. W każdej z nisz była niegdyś barwna polichromia zamalowana podczas remontu w r. 1982. W części pln. kruchty znajdują się schody na chór drewniany z metalową barierką. We wnętrzu cerkwi drewniany ikonostas z II poł. XIX w., po bokach dwa kiwoty z tegoż okresu. Na ścianach nawy głównej barwna, figuratywna polichromia mocno zniszczona.

Wkładkę założył: Leszek Bylina, wrzesień 1990r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:

1. Miejscowość

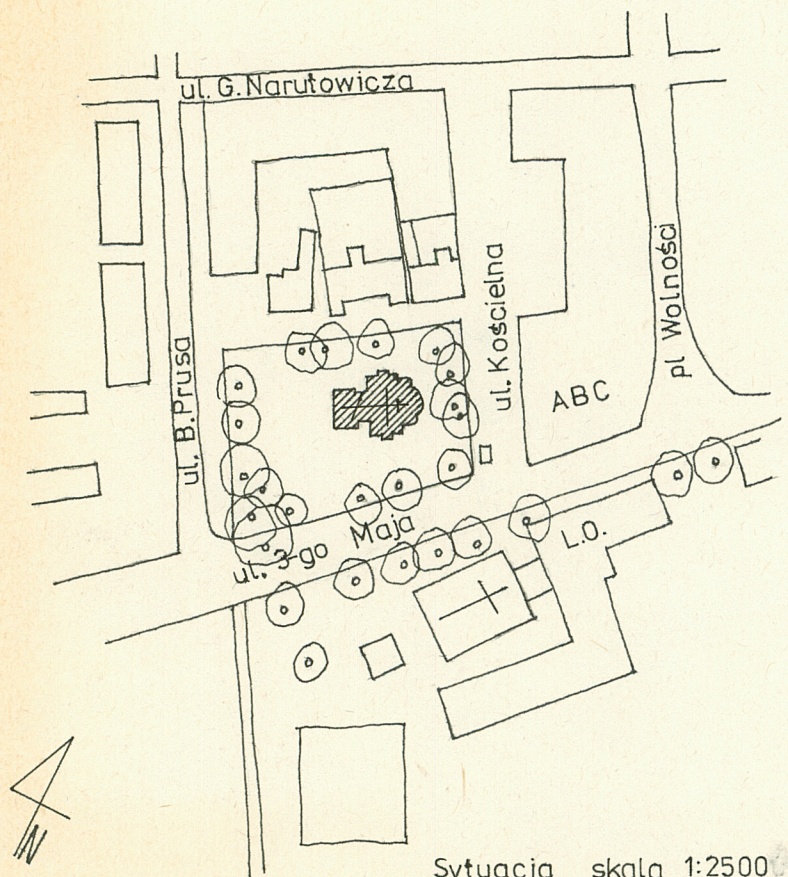
HRUBIESZÓW

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

Cerkiew prawosławna

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

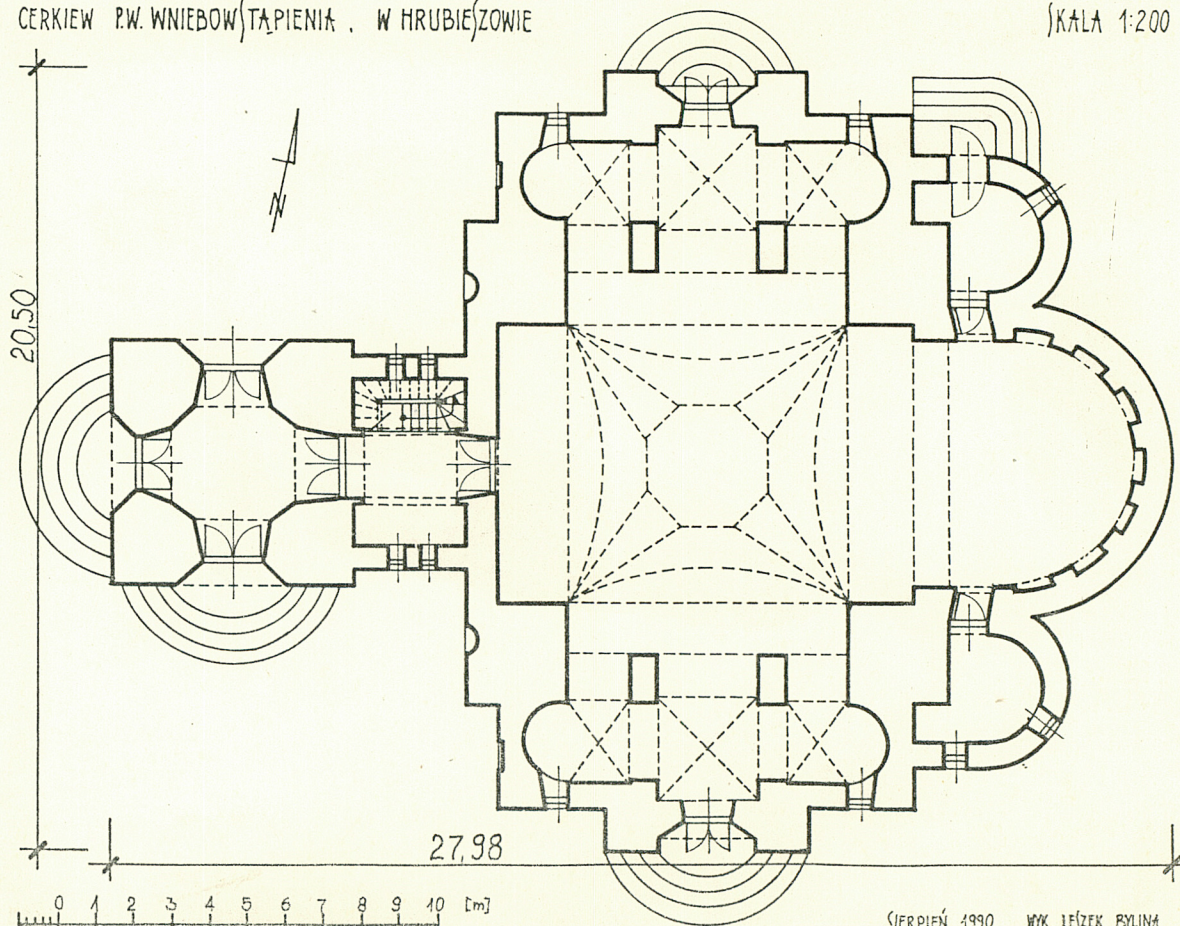
Rzut przyziemia, skala 1:200, ~~fotografie~~ sytuacja skala 1:2500.

Sytuacja skala 1:2500

CERKIEW P.W. WNEBOW(TĄPIENIA, W HRUBIEZOWIE

SKALA 1:200

SIERPIEŃ 1990 WYK. LESZEK BYLIŃA

Wkładkę założył: Leszek Bylina wrzesień 1990r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:

1. Miejscowość
HRUBIESZÓW

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
Cerkiew prawosławna

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Fotografie

Wkładkę założył: Leszek Bylina październik 1990 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: OBiDZ w Zamościu.